

AZS Lublin – stulecie z przyszłością

Lata 1922–1944

Lublin należy do ośrodków AZS z najdłuższą historią. Prace organizacyjne nad utworzeniem AZS na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim podjęte zostały jesienią 1921 r. z inicjatywy Tadeusza Jaworowskiego. Na zebraniu założycielskim 22 stycznia 1922 r. powołano do życia Akademickie Koło Sportowe¹. W najstarszym zachowanym dokumencie, pochodzącym z 5 marca 1922 r., tymczasowy przewodniczący Koła kpt. Lolaczyński informował, że AKS uchwalił swój statut 2 lutego 1922 r. jako apolityczna organizacja studencka. Koło liczyło wówczas 43 członków zwyczajnych i 5 nadzwyczajnych. Kuratorem był prof. Zygmunt Kukulski. W skład zarządu weszli, obok przewodniczącego,

1. Profesor historii i pedagogiki Zygmunt Kukulski (1890–1944), pierwszy kurator AZS Lublin; zbiory ZG AZS.

także Tadeusz Jaworowski, J. Suchodolski, Stanisław Rusiecki i Zbigniew Pyzikowski². Bardzo szybko zmieniono

¹ R. Wryk, *Narodziny i rozwój Akademickiego Związku Sportowego do roku 1949*, Poznań 2014, s. 143.

² Archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego [dalej: Archiwum KUL], Teczka AZS 1922–1939, Notatka o AKS Lublin, 5 III 1922 r.

nazwę na powszechnie używaną w Polsce: Akademicki Związek Sportowy. Już 21 marca 1922 r. został przyjęty szczegółowy regulamin zarządu AZS, regulujący dokładnie kompetencje i zadania jego członków³.

Jako pierwsze utworzono sekcje lekkoatletyczną, szermierczą i piłki nożnej. Obok studentów do związku przyjmowano również uczniów 7 i 8 klas szkół średnich. 3 maja 1922 r. po raz pierwszy zaprezentowali się lubelskiej publiczności piłkarze AZS, pokonując w towarzyskim meczu Żydowski Klub Sportowy Makkabi 3 : 0⁴. Po rezygnacji Lolaczyńskiego prezesem AZS Lublin był początkowo Marian Sławiński, a później Tadeusz Wiśniowiecki. Ten ostatni, będąc prezesem przez kilka kolejnych lat, przyczynił się do szybkiego rozwoju lubelskiego sportu akademickiego⁵.

W piśmie do rektora z sierpnia 1923 r. prosząc o subwencję dla związku, argumentowano: „Akademicki Związek Sportowy jako jedyna placówka naukowa na Uniwersytecie Lubelskim, ma za zadanie wychowanie

przyszłych zdrowych obywateli kraju i propagandę środków do celu tego wiodących wśród najszerszych mas, a bezpośrednio wśród młodzieży akademickiej i starszej szkolnej. AZS jest więc niejako niezbędną częścią i uzupełnieniem Uniwersytetu. Uniwersytet kształci ducha, AZS – ciało młodzieży”⁶.

W latach 1923–1929 powstały kolejno sekcje: narciarska, łyżwiarska, tenisowa, bokserska i kolarska oraz sekcja gier i zabaw ruchowych (uprawiająca koszykówkę, siatkówkę i 11-osobowa piłki ręcznej). Prezesem AZS był wówczas prof. Bronisław Bouffał⁷. Równolegle rosła liczba członków. Z 87 osób w 1923 r. do 164 w 1925 r. i aż 268 w 1926 r.⁸, 298 członków w 1929 r., zaś w 1936 r. liczebność organizacji spadła do 200⁹, a w 1937 r. – do 187 członków zwyczajnych.

Nie posiadamy informacji o działalności sekcji AZS Lublin na początku lat trzydziestych. Wszystko wskazuje na to, że miał wówczas miejsce kryzys organizacyjny w związku, powiązany z trudną sytuacją finansową. Niektóre sekcje zawiesiły swoją

³ Tamże, Regulamin Zarządu Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie, 21 III 1922 r.

⁴ *Kalendarz akademicki na rok 1924/25*, Warszawa 1924, s. 189–190.

⁵ L.M. Rouppert, *50 lat Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie 1922–1972*, Lublin 1972, s. 9.

⁶ Archiwum KUL, Teczka AZS 1922–1939, Pismo AZS Lublin do rektora KUL, 4 VIII 1923 r.

⁷ Tamże, Lista Zarządu Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie, [b.d.].

⁸ Archiwum Polskiej Akademii Nauk, Materiały Mieczysława Orłowicza, sygn. III-92, Kwestionariusz AZS Lublin, 1927 r., k. 90–91.

⁹ R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy 1908–1939*, Poznań 1990, s. 168.

działalność. W 1934 r. funkcjonowały sekcje: lekkoatletyczna, gier sportowych (męska i żeńska), piłki nożnej, tenisowa, narciarska, pingpongowa¹⁰. W 1935 r. doszło do rozwiązania sekcji piłki nożnej poprzez jej fuzję z KS Plage-Laśkiewicz. Jako przyczynę tego kroku podano „brak zainteresowania ze strony młodzieży akademickiej tym sportem oraz brak podstaw materialnych, które by sprostały wymogom danej sekcji”¹¹. Utworzono natomiast sekcje hokeja na lodzie i pływacką¹². Pod koniec 1935 r. reaktywowano sekcje szermierczą i bokserską, a prawdopodobnie na początku 1936 r. także łyżwiarzką. Sekcja bokserska przypuszczalnie nie podjęła działalności, gdyż nie występuje w sprawozdaniach. W 1937 r. AZS Lublin posiadał dziewięć sekcji: lekkoatletyczną, piłki ręcznej (dawną gier sportowych), tenisową, pływacką, hokejową, łyżwiarzką, szermierczą, narciarską i pingpongową¹³.

Ogromne znaczenie dla egzystencji AZS Lublin miało posiadanie

własnego obiektu sportowego, co nie tylko ułatwiało działalność sportową, ale pozwalało też na uzyskiwanie własnych środków na jej finansowanie. W 1924 r. wydzierżawiono od właściciela ziemskiego Antoniego Budnego niezabudowane tereny przy ul. Lipowej obok cmentarza w Lublinie, na których urządzano wcześniej wystawy przemysłowo-rolnicze. Studenci własnym sumptem wybudowali tam boisko do piłki nożnej, a później także boiska do koszykówki i siatkówki oraz dwa korty tenisowe. Był to w zasadzie jedyny obiekt sportowy w Lublinie, nazywany popularnie „boiskiem AZS-u”. Korzystały z niego również inne kluby lubelskie, m.in. żydowskie: Gwiazda (Stern), Makkabi, Hapoel. Boisko odegrało ogromną rolę w rozwoju sportu masowego w mieście. Lucjan Piątek podaje, że już 27 sierpnia 1922 r. odbył się tam mecz piłkarski, w którym AZS wygrał z Lublinianką 1 : 0. Jednakże inne źródła wskazują wyraźnie na rok 1924 jako początek eksploatacji boiska¹⁴.

¹⁰ Archiwum KUL, Teczka AZS 1922–1939, Sprawozdanie Zarządu AZS za okres 18 X 1933 – 2 XII 1934 r.

¹¹ Tamże, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za okres od dnia 26 II 1935 do 3 VI 1935 r.

¹² Tamże.

¹³ Tamże, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok kalendarzowy 1937. Leszek Rouppert błędnie podaje, że sekcje hokejowa i łyżwiarzka powstały dopiero w 1937 r.

¹⁴ L. Piątek, *Historia powstania obiektów sportowych na terenie Lublina*, „Zeszyty Historyczne Akademickiego Związku Sportowego” 1997, nr 2, s. 7–8; R. Wyrk, *Akademicki Związek Sportowy...*, s. 191; L.M. Rouppert, *50 lat Akademickiego Związku Sportowego...*, s. 10.

2. Drużyna piłkarska AZS Lublin, ok. 1930 r.; zbiory AZS Lublin.

Dość silna liczebnie sekcja lekkoatletyczna (w 1938 r. licząca 45 członków) uzyskiwała przyzwoite wyniki na poziomie okręgu, a momentami także na arenie ogólnopolskiej. Pierwsze sukcesy zanotowała już w 1923 r. Na rozgrywanych w Krakowie pierwszych akademickich mistrzostwach Polski Władysław Koziół zdobył złote medale w pchnięciu kulą i rzucie dyskiem. Niedługo potem na lekkoatletycznych mistrzostwach Polski seniorów został brązowym medalistą w rzucie dyskiem¹⁵. W 1924 r. do reprezentacji Polski powołano dziesięć-

boistę Kazimierza Dzwonkowskiego. Kolejne sukcesy odnieśli lubelscy azetesiacy na akademickich mistrzostwach Polski w 1927 r. I miejsca zajęli: Tadeusz Zwoliński w skoku wzwyż, Eugeniusz Stasiak w rzucie dyskiem, Dzwonkowski w skoku wzwyż z miejsca. Bolesław Wróblewski był drugi w biegach na 200, 400, 800 m i w sztafecie olimpijskiej¹⁶.

W 1934 i 1935 r. lekkoatleci AZS Lublin wywalczyli mistrzostwo okręgu. W kolejnych dwóch latach odnotowano jednak znaczne obniżenie poziomu i aktywności, co skutkowało

¹⁵ R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy...*, s. 365.

¹⁶ L.M. Rouppert, *50 lat Akademickiego Związku Sportowego...*, s. 31.

3. Zespół lekkoatletów AZS Lublin, w końcu lat dwudziestych; zbiory AZS Lublin.

spadkiem na II miejsce¹⁷. W mistrzostwach okręgu w 1938 r. AZS co prawda również uplasował się na II miejscu, za WKS Orłęta Dęblin, ale z dobrymi wynikami. I miejsca w swoich konkurencjach zajęli: Stanisław Pęczalski w skoku wzwyż (170 cm) i biegu na 110 m przez płotki (19 sek.), Adam Trzepacz w rzucie oszczepem (45,96 m), Krajewski w biegu na 400 m (55,1 s), Tadeusz Lis w biegu na 800 m (2.03,5 min)¹⁸.

Mocnym punktem AZS Lublin była także sekcja gier ruchowych, przemianowana później na sekcję piłki

ręcznej, prowadząca drużyny koszykówki i siatkówki kobiet i mężczyzn. Należały one do czołówki w okręgu lubelskim. Siatkarki w 1937 r. zdobyły VIII miejsce w mistrzostwach Polski¹⁹. Natomiast koszykarki robiły poważne postępy i w 1939 r. zajęły II miejsce w okręgu za WKS Unia²⁰.

Drużyna koszykówki męskiej w 1926 r. weszła do klasy A, stając w rzędzie najlepszych drużyn lubelskich. W drugiej połowie lat trzydziestych była mistrzem okręgu. W październiku 1938 r. zorganizowano w Lublinie akademickie mistrzostwa

¹⁷ Centralne Archiwum Wojskowe, Akta PUWFiPW, sygn. I.300.69.160, Pismo OZLA w Lublinie do Kierownika Urzędu WFIPW z 8 VII 1937 r., k. 165.

¹⁸ Archiwum KUL, Teczka AZS 1922–1939, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok 1938.

¹⁹ Tamże, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok kalendarzowy 1937.

²⁰ L.M. Rouppert, *50 lat Akademickiego Związku Sportowego...*, s. 18.